

אליהו הכהן "מהר ופָּדַגָּה" **ביאליק מבקש מהזואולוג אהרון שמות עבריים לדגים לכ"א בתמוז, יום בייאליק**

גם בחודשי חייו האחרונים, כשהסבל מכאבים עזים בשיפולי בטנו ועבר שוב ושוב בדיקות רפואיות לא נעימות שהציקו לו עד שביקש להפסיקן, לא חדל ביאליק מלקדם פעיליות של ועד הלשון העברית שהוא עמד בראשו. ביום השנה ה-79 למוותו, בחורתי לכבד את זכרו בחשיפת אחד ממכתביו האחرون שכתב זמן קצר לפני פטירתו וטרם פורסם.

המכותב הוא ד"ר ישראל אהרון, חלוץ הזואולוגים בארץ, הזכור לרבים מאתנו מספרו "זיכרון זואולוג עברי" שיצא בامي"ש שנות הארבעים (שני כרכים, עם עובד, ספרייה "שחרות"), והיה מספרי הטבע הנקראים ביותר במדפי הספרים של בני הנוערים בארץ.

bialik ביקש להיעזר באחורי כדי להניג מינוח עברי מסוים לשם בעלי החיים למשפחותיהם, שיישען גם על המקורות הקדמוניים. הוא ראה בישראל אהרון לא רק חוקר ואיש מקצוע בתחום העולם החי אלא גם בר סמך בלשון העברית, במקרא במשנה ובתלמוד.

אהרון למד באוניברסיטה פראג את שני המקצועות, זואולוגיה ופילולוגיה שמיთ, זה לצד זה. אך גם שילב את השניים בפועל המקרי לאורך השנים, ובכך לא היה שני לו בארץ. אהרון היה איש שדה, שטוכב בארץ ובארצות הסמוכות לה במסעות לחקר עולם החי, הקים אוסף חיות ל"בצלאל" ולמוסיאון המכון הגרמני של גוסטב דלמן בירושלים, והוזמן ע"י המושל העותומאני להכין "אוסף זואולוגי שיכיל את כל הפאונה של מסופוטמיה, סוריה ופלשתינה". במקביל לכל אלה הוא גם דג בעבר וחקיר את הזואולוגיה של התנ"ך והתלמוד וחיבור מאמרם מלומדים על כך.

מהד – הוא השתתף כזואולוג במשלחות מדעיות לעמק הירדן, לצפון ערב ולסוריה, פרסם מחקרים זואולוגיים על חרקים (שקרא להם "שרציז עוף"), על עופות ויונקים, הרצה כפרופסור באוניברסיטה העברית על סיסטמיקה של בעלי חוליות, גילה מינים של בעלי חיים ועקב זאת החносף שמו לשם הלטני – ומайдך עסק בבלשנות ובминוח עברי ופרסם בכתב העת מחקרים לשוניים על שמות בעלי חיים.

אשר על כן צורף אהרון בשנת 1927 לוועד הלשון העברית שביאליק שימש כನשיאו. כשהוזמיה אהרון בשנת 1930 את החלק השלישי של ספרו "תורת החיה" שהוקדש לזוחלים – שני החלקים הקודמים יצאו בשנת 1915 (על היונקים) ובשנת 1922 (על העופות) ושימשו ספרי לימוד בבתי הספר בארץ – שלח לו ביאליק אגרת ובה כתוב: "מצפה אני ליום שתתן לנו זואולוגיה שלמה בעברית כדי אלהים הטובה عليك. הרי ייחיד בדור אתה במקצוע זה, ואם אין אתה לו – מי לו?".

שני אברי השרה העברית, ביאליק וטשרניחובסקי, נטלו חלק באוֹתָה עת בקידום מיזמים לשוניים של מינוח עברי.

טשרניחובסקי שקד בשנים 1931-1932 על עירכת מפעלו הלשוני של ד"ר א.מ. מז"א "ספר המונחים לרפואה ולמדעי הטבע" שראה אור בתרצ"ד, שנת חיו האחרונה של ביאליק, בכרך ג' גדול ועב כרך.

ביאליק פעל מאז עלוותו לארץ בשנת 1924 להחיש מונחים עבריים בכל התחומים ע"י ועד הלשון העברית. הוא דחף להוצאה לאור למונחי הנגינה, והשתתף באורח פעיל בחיבור "מילון למונחי הטכניקה" של גרינפלד ושיפריס שיצא לאור בשנת 1929.

בסוף שנת 1933 העביר ועד הלשון לאהרוני רשימת שמות לטיניים של דגים כדי שייציעו שמות עבריים המתאים להם. תשובתו של אהרוני בושה לבוא, ועל כן נשלח אליו ע"י מזכירות ועד הלשון מכתב תזכורת המובה בזה. בשוליו של מכתב זה הוסיף ביאליק בכתב ידו פנית זירוז אישית לאהרוני. כפי שניתן למוד מכתב זה, המתפרק כאן לראשונה, נהג ביאליק כבוד במכותבו. גם כשהוא מאין ומפציר בו לשגר את הידושיו, הוא עושה זאת בעדינות, בחן ובהומור. הכתוב, הפיסוק והኒקود הם ע"פ המקור. חיכיוון הוא תחליף מוצלח להמתנה.

י"ז בניסן תרצ"ד

ועד הלשון העברית בארץ ישראל
תל אביב – בית אחד העם

לכבי

ה' דר י. אהרוני

רחובות

א.ג.

בקשר עם שיחתו עם מר ח.ג. ביאליק בדבר הוועדה למונחי זואולוגיה, הרינו מרשימים לעצמו לבקש ממנו, שיוואיל לשולח לנו את שמות הדגים בעברית לפי הרשימה הלוועזית שהמצאנו לו לפני כמה שבאות. כ"כ אנו מבקשים אותו שירודיע מתי יוכל להשתתף בישיבות הוועדה זו.

בחכיוון לתשובה מהירה ובכל הכבוד
הmozikrot – ז. גולדמן

על גבי מכתב זה הוסיף ביאליק בכתב ידו:

ידידי היקר איש חי ואיש החיים!

לפי דבריך בשיחתנו שבעלפה ולפי מכתבך האחרון עסקת בימי החפש בתיקון הרשימה של הדגים שהמצאנו לך. אנו, וכל ישראל אוכלי הדגים, מצפים לדגין הממולאים והמתוקנים והמפלפלים בכליוון עינים ובכליוון חך ובטן. מהר והדרga לכבוד פסה

שלך בחבה ח.ג. ביאליק

את המכתב הזה קיבלנו, יידי מיקי גרינשפון ואנכי, לפניו שנים בפגישתנו ברחובות עם בנו של הזואולוג אהרוני, המנוח יוסף אהרוני ז"ל, פרופסור בעל שם עולמי לפיסיקה, שהיה בין מפתחי הרادر במלחמת העולם השנייה. גם הוא, כאביו, רجل אחד שלו הייתה נתועה מדע והשניה בלשון העברית.